

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम्॥
ॐ महागणपतये नमः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय ॥

नमस्ते रुद्र मन्यव उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने
बाहुभ्यामुत ते नमः॥ या त इषुः शिवतमा शिवं बभूव ते
धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥ या ते
रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तनुवा शन्तमया
गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥ यामिषुं गिरिशन्त हस्ते बिभर्ष्यस्तवे।
शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत्॥ शिवेन
वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मं
सुमना असत्॥ अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहींश्च
सर्वाञ्जम्भयन्त्सर्वाश्च यातुधान्यः॥ असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुः
सुमङ्गलः। ये चेमां रुद्रा अभितौ दिक्षु श्रिताः सहस्रशोऽवैषां
हेड ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः। उत्तैनं
गोपा अदृशन्नदृशन्नदहार्यः॥ उत्तैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो
मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै॥
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च धन्वनस्त्व-
मुभयोरात्रियोज्याम्॥ याश्च ते हस्त इषवः परा ता भगवो वप।
अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्ष शतेषुधे॥ निशीर्य शल्यानां मुखा
शिवो नः सुमना भव। विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवां

उ॒त॥ अ॒ने॒श॒न्न॒स्ये॒ष॒व आ॒भुर॑स्य नि॒ष॒ङ्गि॒थिः। या ते॑ हे॒ति॒र्मी॑दुष्ट॒म
ह॒स्ते॑ ब॒भू॒व ते॑ ध॒नुः॥ तया॑ऽस्मान् वि॒श्व॒त॒स्त्व॒म॒य॒क्ष॒मया॑ परि॒भुज॑।
नम॑स्ते अ॒स्त्वायु॑धा॒याना॑त॒ताय॑ धृ॒ष्णवै॑॥ उ॒भाभ्या॑मु॒त ते॒ नमो॑
बा॒हुभ्या॑ तव॒ धन्व॑ने। परि॑ ते॒ धन्व॑नो हे॒तिर॒स्मान् वृ॑णक्तु वि॒श्वतः॑॥
अथो॒ य इ॒षुधि॑स्तव॒ऽऽरे॑ अ॒स्मन्नि॑ धौहि॒ तम्॥ १ ॥

नम॑स्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय
त्रिपुरान्तकाय त्रिकालाग्निकालाय कालाग्निरुद्राय नीलकण्ठाय
मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः॥

नमो॑ हिरण्यबाहवे सेनान्ये दि॒शां च॒ पत॑ये नमो॑ नमो॑ वृ॒क्षेभ्यो॑
हरि॑केशेभ्यः प॒शूनां॑ पत॑ये नमो॑ नमः॑ स॒स्पि॒ञ्ज॒राय॑ त्विषी॑मते
पथी॑नां पत॑ये नमो॑ नमो॑ ब॒भ्रु॒शाय॑ वि॒व्या॒धि॒नेऽन्ना॑नां पत॑ये
नमो॑ नमो॑ हरि॑केशायोपवी॒तिने॑ पु॒ष्टा॒नां पत॑ये नमो॑ नमो॑ भ॒वस्य॑
हे॒त्यै जग॑तां पत॑ये नमो॑ नमो॑ रु॒द्राया॑त॒तावि॑ने॒ क्षेत्रा॑णां पत॑ये
नमो॑ नमः॑ सू॒ताया॑ह॒न्त्याय॑ वना॑नां पत॑ये नमो॑ नमो॑ रोहि॑ताय
स्थ॒पत॑ये वृ॒क्षाणां॑ पत॑ये नमो॑ नमो॑ म॒न्त्रि॒णे वा॑णि॒जाय॑ क॒क्षाणां॑
पत॑ये नमो॑ नमो॑ भुव॑न्तये॒ वारि॑वस्कृ॒तायौष॑धीनां पत॑ये नमो॑ नमः॑
उ॒च्चैर्घो॑षायाक्र॒न्दय॑ते पत्ती॑नां पत॑ये नमो॑ नमः॑ कृ॒त्स्न॒वी॒ताय॑ धाव॑ते
स॒त्त्व॒नां पत॑ये नमः॑॥ २ ॥

नमः॑ स॒ह॒मा॒नाय॑ नि॒व्या॒धि॒न आ॒व्या॒धि॒नी॒नां पत॑ये नमो॑ नमः॑
ककु॑भाय नि॒ष॒ङ्गि॒णे स्ते॒ना॒नां पत॑ये नमो॑ नमो॑ नि॒ष॒ङ्गि॒ण इ॒षुधि॑मते
तस्करा॑णां पत॑ये नमो॑ नमो॑ व॒ञ्च॒ते परि॑व॒ञ्च॒ते स्तायू॑नां पत॑ये नमो॑

नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये नमो नमः सूकाविभ्यो
 जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यः
 प्रकृन्तानां पतये नमो नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानां पतये
 नमो नम इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः
 प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमो
 नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च
 वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्यो
 धावद्भ्यश्च वो नमो नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमो
 अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः ॥ ३ ॥

नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमो नम उगणाभ्यस्तृ-
 हतीभ्यश्च वो नमो नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमो नमो
 व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो
 नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो महद्भ्यः, क्षुल्लकेभ्यश्च
 वो नमो नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्च
 वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः, क्षत्तृभ्यः
 सङ्ग्रहीतृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमः
 कुलालेभ्यः कर्मरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्टेभ्यो निषादेभ्यश्च वो
 नमो नम इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यश्च वो नमो नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च
 वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमः ॥ ४ ॥

नमो भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च नमो
 नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च
 नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय

च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो
 बृहते च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च संवृध्वने च नमो अग्रियाय च
 प्रथमाय च नम आशवे चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय
 च नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय
 च ॥ ५ ॥

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो
 मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुध्नियाय च नमः
 सोभ्याय च प्रतिसर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय च नम उर्वर्याय
 च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय च नमो वन्याय
 च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च नम आशुषेणाय
 चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो वर्मिणे च वरूथिने
 च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च ॥ ६ ॥

नमो दुन्दुभ्याय चाहनन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च नमो
 दूताय च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तीक्ष्णेषवे
 चायुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः स्रुत्याय च पथ्याय
 च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमो
 नाद्याय च वैशन्ताय च नमः कूप्याय चावट्याय च नमो वर्ष्याय
 चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नम ईध्रियाय चातप्याय
 च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय
 च ॥ ७ ॥

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः शङ्गाय च
 पशुपतये च नम उग्राय च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च

नमो हन्त्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः
 शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय
 च शिवतराय च नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च नमः पायाय चावायाय
 च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नम आतार्याय चालाद्याय च नमः
 शष्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च ॥ ८ ॥

नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च क्षयणाय
 च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च
 नमस्तल्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च नमो
 हृदय्याय च निवेष्ट्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय च नमः
 शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च नम ऊव्याय
 च सूम्याय च नमः पण्याय च पर्णशद्याय च नमोऽपगुरमाणाय
 चाभिघ्नते च नम आखिवदते च प्रखिवदते च नमो वः किरिकेभ्यो
 देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नम
 आनिरुहतेभ्यो नम आमीवत्केभ्यः ॥ ९ ॥

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रन्नीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां पशूनां
 मा भर्माऽरो मो एषां किं चनऽऽममत् ॥ या ते रुद्र शिवा तनूः
 शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे ॥
 इमां रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम् ॥ यथा
 नः शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम् ॥ मृडा
 नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं
 च योश्च मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ ॥ मा नो
 महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा

नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः ॥ मा
 नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः ।
 वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीरूहविष्मन्तो नमसा विधेम ते ॥
 आरात्ते गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे ते अस्तु । रक्षा च
 नो अधि च देव ब्रूहधा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः ॥ स्तुहि श्रुतं
 गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपहन्तुमुग्रम् । मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
 अन्यन्ते अस्मन्निवपन्तु सेनाः ॥ परिणो रुद्रस्य हेतिवृणक्तु परि
 त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः । अव स्थिरा मघवश्चस्तनुष्व मीद्वस्तोकाय
 तनयाय मृडय ॥ मीदुष्टम् शिवतम शिवो नः सुमना भव ।
 परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकं बिभ्रदा
 गहि ॥ विकिरिद् विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः । यास्ते सहस्रं
 हेतयोऽन्यमस्मन्निवपन्तु ताः ॥ सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्त्व
 हेतयः । तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि ॥ १० ॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम् । तेषां सहस्रयोजने-
 ऽवधन्वानि तन्मसि ॥ अस्मिन् महत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि ॥
 नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः ॥ नीलग्रीवाः
 शितिकण्ठा दिवः रुद्रा उपश्रिताः ॥ ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा नीलग्रीवा
 विलोहिताः ॥ ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः ॥ ये
 अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ॥ ये पथां पथिरक्षय
 ऐलवृदा यव्युधः ॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः ॥
 य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे ॥ तेषां

सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥ नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां
येऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं वातो वरुषमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश
दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु
ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥ ११ ॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु
य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो
अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य।
(ऋक्) यक्ष्वामहे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य॥
अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः। अयं मे विश्वभेषजोऽयं
शिवाभिर्मर्शनः॥

ये ते सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् यज्ञस्य
मायया सर्वानव यजामहे। मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे स्वाहा॥ ओं
नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि। प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो
मा विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायस्व॥ नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे
पाहि॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥